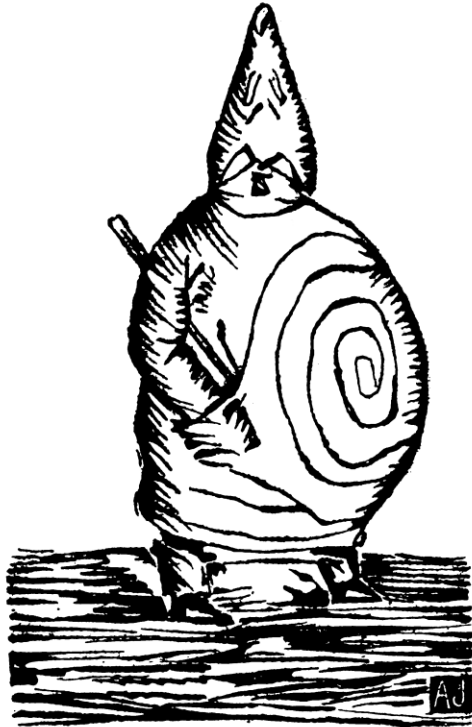

Avantgarda

... a program politické
proměny světa

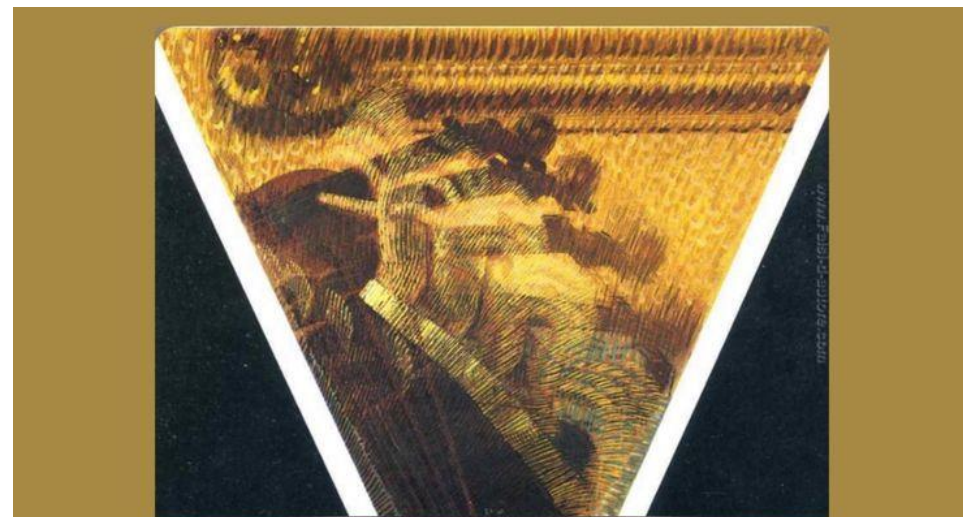

Alfred Jarry (1873–1907), *Král Ubu*

- 1888 studium na Lycée de Rennes, kde působil učitel fyziky Hébert – ztělesňoval „veškerou grotesku, která je na světě“, stal se hrdinou Jarryho komedie *Les Polonais* (Poláci), nejranější verze hry, původně studentská hříčka
- absurdní fraška, inspirace – Shakespeare, Rabelaise
- angažmá u Lugné-Poea v Théâtre de l'Œuvre, kde měl *Král Ubu* skandální premiéru 10. 12. 1896
- 1898 představení *Krále Ubu* hráno s loutkami
- ubuovský cyklus – *Král Ubu*, *Ubu paroháčem*, *Ubu na homoli*, *Ubu spoutaný...*

Krise zobrazení v malířství

- krize zobrazování v malířství, vzdalo se nároku na celistvý obraz světa:
 - fotografie – objektivněji zobrazuje skutečnost
 - objev neexistence barev – jsou jen světelným zářením o různých vlnových délkách
 - rozbití ústřední perspektivy (L. da Vinci)
 - inspirace černošským uměním – kubistické malířství
 - dekompozice obrazu či hmoty
 - proměna námětů zobrazení
 - rezignace na zobrazení předmětného světa – vznik abstraktního malířství (V. Kandinskij, F. Kupka)

Kubismus

- P. Picasso *Avignonské slečny*, 1907
- dekompozice, abstrakce, zapojení čtvrté dimenze času
- zmnožení zobrazení, simultaneita

Futurismus

- Filippo Tommaso Marinetti (1876–1944)
- skandál jako nejúčinnější cesta k popularitě: *Klidně o mně mluvte špatně, hlavně, že o mně mluvíte.*
- Manifest futurismu vyšel nejprve v několika italských novinách, pak teprve v Paříži – únor 1909 Le Figaro
- futurismus má mnoho inspirací, Marinetti jim dal provokativní podobu
- futurismo vs. passatismo (to, co bylo)
- zamýšlené názvy hnutí – elettrismo, dinamismo, dinamoelettrismo
- kult mládí, síla, agresivita, ikonoklastičnost, boj proti romantickému balastu
- serate futuriste – kabaretní večery, provokace, absurdita, skandalizace

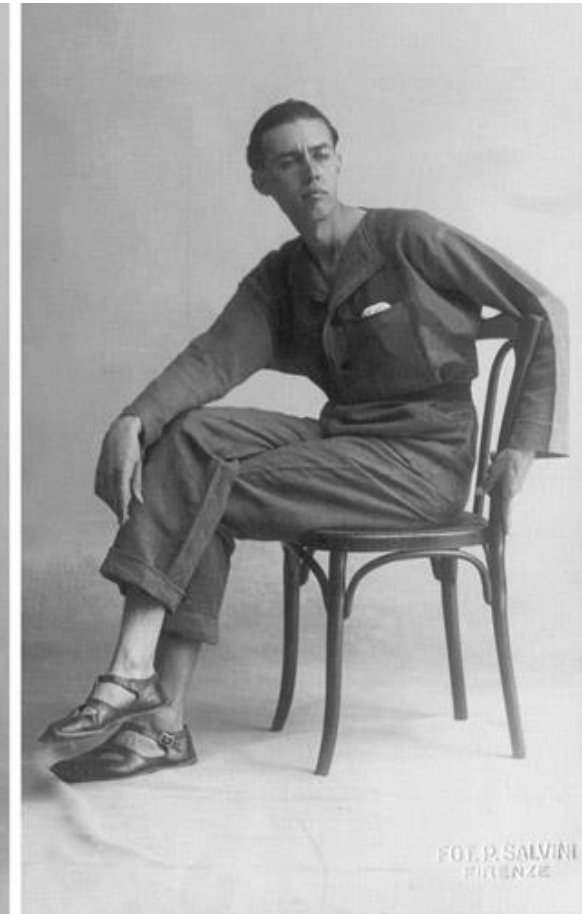

- dynamika
- simultaneita
- rozklad pohybu na fáze
- barevná uvolněnost a provokace

- Luigi Russolo *Risveglia di una Città*, https://www.ubu.com/sound/russolo_1.html
- Filippo Tommaso Marinetti *Futurista Zang Tumb Tumb 1914* (příklad „osvobozených slov“), https://www.youtube.com/watch?v=3_3OozOiX-w
- Fortunato Depero *Canzone Rumorista*, https://www.ubu.com/sound/italian_futurist.html

Manifest futurismu 1909 (11 bodů)

- 1. Chceme zpívat o lásce k nebezpečí, o návyku na energii a odvahu.*
- 3. Až dosud literatura oslavovala zamyšlenou nehybnost, extázi a sen. My chceme oslavovat agresivní pohyb, horečnou nespavost, běh, salto mortale, facku a pěst.*
- 4. ... Závodní automobil se svou nádhernou kapotou a tlustými trubkami podobá hadům s výbušným dechem . . . řvoucí automobil, který jede, jako by letěl na dělovém náboji, je krásnější než Niké ze Samothráky.*
- 8. ... Čas a Prostor včera zemřeli. Žijeme už v absolutnu, protože jsme vytvořili věčnou, všudypřítomnou rychlost.*
- 9. Chceme oslavovat válku – jedinou hygienu světa – militarismus, patriotismus, rozbíječské činy anarchistů, krásné myšlenky, pro které se umírá, a pohrdání ženou.*
- 10. Chceme rozbít muzea, knihovny, všechny možné akademie, a bojovat proti moralismu, feminismu a proti každé utilitářské nebo oportunistické podlosti.*
- 11. Budeme opěvat davy, jimiž hýbá práce, rozkoš nebo povstání...*

Manifesty futuristického divadla

- 1910 *Manifest futuristických dramatiků*
pohrdání publikem, zvláště premiérovým
adorace originality
pohrdání klasikou a příběhy historických rekonstrukcí
volný verš, rytmus, chaotičnost, zrušení interpunkce
- 1915 *Teatro di Varietà* (Divadlo rozmanitostí)
multižánrová syntéza atrakcí
využití filmové projekce
simultánní pohyb, fragmenty
kabaretní, varietní, estrádní, music-halloví, cirkusoví umělci
excentrici filmové grotesky, akrobaté, ekvilibristé
proti psychologii staví fyziologii
- 1915 *Syntetické futuristické divadlo*

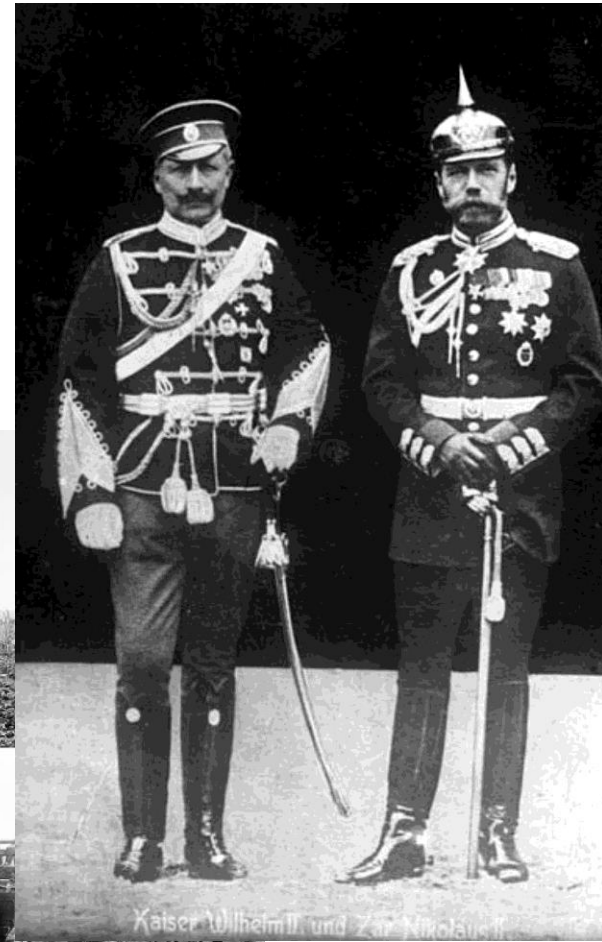

Futurismus po roce 1919

- Marinetti se oženil s Benedettou Cappou (o 20 let mladší), začal žít rodinným životem – bývalý bonviván a svůdce žen ztrácí svůj „elektrický náboj“
- ve stejné době se začíná futurismus sblížovat s fašismem, ale ne zcela
- Marinetti se stal exponentem Mussoliniho režimu
- *Manifest aeropittury* 1929,
Manifest reklamního umění 1930

Velká válka (1. světová válka) 1914–1918

- „ztracená generace“ (G. Steinová), román *Na západní frontě klid* E. M. Remarqua
- starý svět, politické programy, vize, zničily šrapnely na bojištích
- yperit, chlor, fosgen
- těžká vojenská technika drtila lidská těla (industrializace vs. bojovné hrdinství)
- konec monarchií v kontinentální Evropě (Rakousko-Uhersko, Německo, Rusko...)

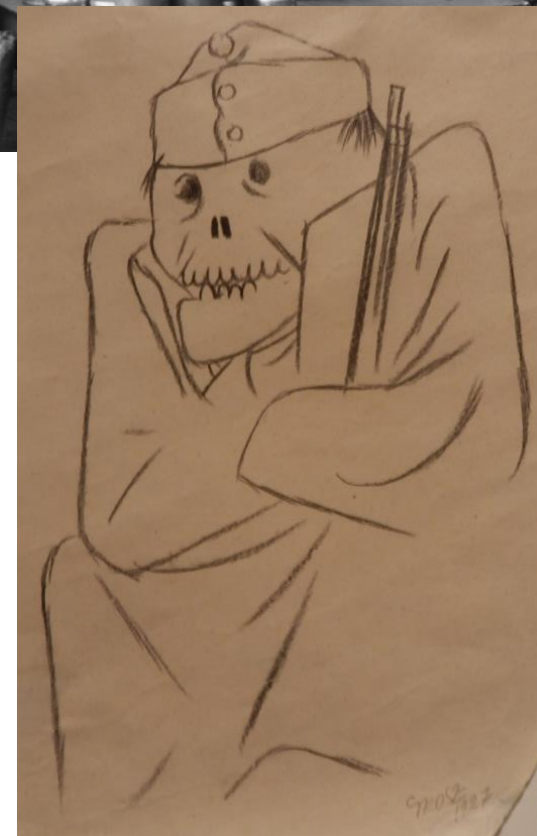

Kaiser Wilhelm II. und Zar Nikolaus II.

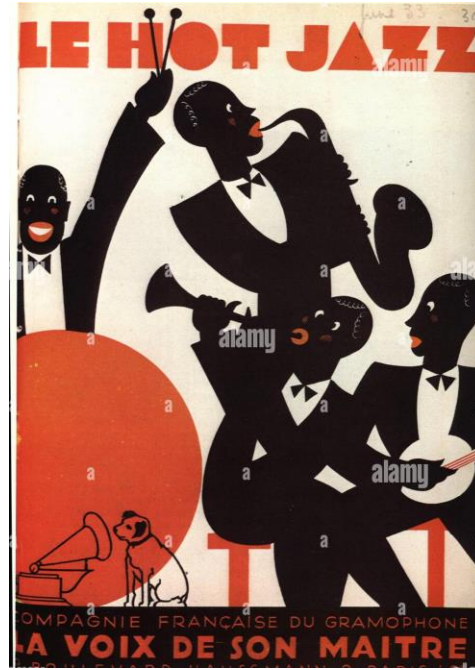

Sociální a
kulturní dopad
na celou
generaci
mladých lidí

Nový životní pocit

- sport
- jazz
- filmová groteska
- revue

Revoluce v Rusku 1917 – vznik Sovětského svazu 1922

- radikalizace levicového hnutí, pokusy o uskutečnění revolucí v ostatních evropských zemích
- Komunistická internacionála (Kominternu) – 1919
- Republiky rad (Republiky sovětů) – Německo, Slovensko, Maďarsko, Halič...
- propojení uměleckého programu s politickým – nelze je od sebe oddělit, jedno vysvětluje druhé vznik politického či politicky angažovaného divadla – V. E. Mejerchold, N. P. Ochlopkov, E. Piscator, B. Brecht, E. F. Burian...
- vliv sovětské propagandy v západní a střední Evropě, cesty levicové avantgardy do Sovětského svazu na divadelní festivaly
- po 1917 proletářské umění, po roce 1928 aktivizace dělnických amatérských divadel na příkaz Kominterny
- rozštěpení intelektuálů v Evropě (viz A. Gide *Návrat ze Sovětského svazu*, 1936)

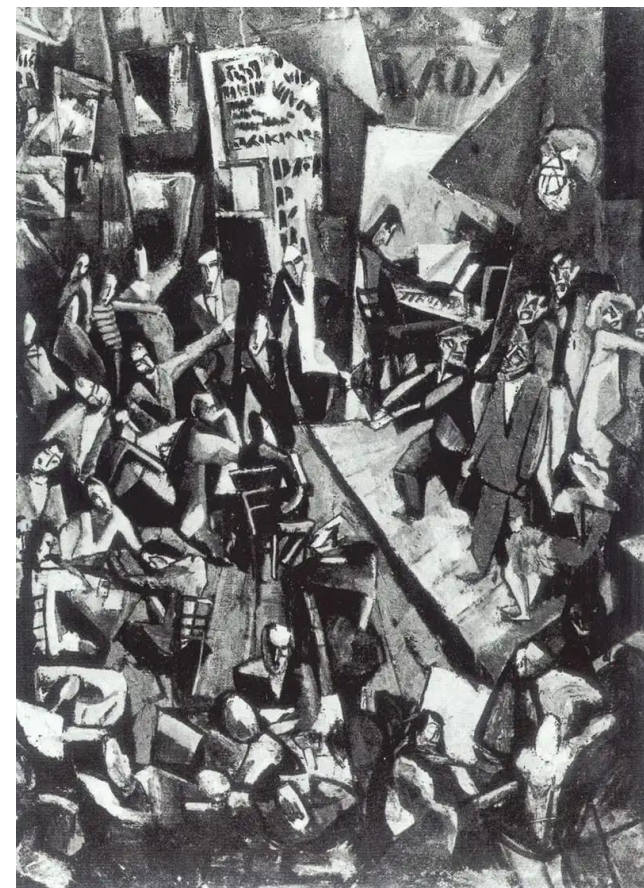
Poválečná hyperinflace – 1923

- kurz marky se měnil dvakrát denně
- nejjistější bylo platit za zboží jiným zbožím

Dadaismus – Cabaret Voltaire 1916 (Curych)

- dada = antiumění
- Cabaret Voltaire: únor – červen 1916 soirées, představení, výstavy, akce
- Tristan Tzara , Marc Janco, Richard Huelsenbeck, Hugo Ball, Marcel Duchamp, Hans Arp, Kurt Schwitters, Emmy Hennings + dadaistky ženy, o kterých se mlčelo
- simultánní poezie, hluky, ready-made, fotomontáže, koláže, asambláže
- absurdní nonsens, iracionalita a chaos, intuice, princip náhody
- centra dadaismu po válce – Paříž, New York, Berlín, Kolín, Hannover, Bukurešť...

Tristan Tzara, Marcel Janco,
Richard Huelsenbeck

L'amiral cherche une maison à louer (Admiral hledá dům k pronajmutí), *Cabaret Voltaire*, Zurich, 31. 3. 1916

<https://www.ubu.com/sound/tzara.html>

L'amiral cherche

Poème simultané par R. Huelsenbeck, M. Janco, Tr. Tzara

HUELSENBECK JANCO, et TZARA	Ahoi boom boom boom	Des vagues	Admiral the dribbble	gullible seek to take	Beaucoup want to find	Un house	à louer
HUELSENBECK JANCO, et TZARA	and the sailor	is the sailor	Concubine the Bucari	with the cigarette	around the mes	around the mes	to find the house
HUELSENBECK JANCO, et TZARA	going mad	cherry satisfy	quite comfortably	Woe [unhappy]	and the depression	and the depression	and the depression
HUELSENBECK TZARA	but never	Yaboom blew strong	but never	but never	but never	but never	but never
SUPLET (Janco)	[Musical notation]						
LIQUETTE (TZ)	[Musical notation]						
GROSSE CAUSE (Janco)	[Musical notation]						
HUELSENBECK JANCO TZARA	in the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house
HUELSENBECK JANCO TZARA	and the house	is the house	is the house	is the house	is the house	is the house	is the house
HUELSENBECK JANCO TZARA	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house
HUELSENBECK JANCO TZARA	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house	the house is the house

Hugo Ball *Die Karawane*

<https://www.ubu.com/sound/ball.html>

Kurt Schwitters *Ursonate*

[https://www.ubu.com/media/sound/schwitters_kurt/ursonate/](https://www.ubu.com/media/sound/schwitters_kurt/ursonate/Schwitters-)

[Kurt Ursonate_01 Einleitung Und Erster Teil.mp3](https://www.ubu.com/media/sound/schwitters_kurt/ursonate/Schwitters-Kurt_Ursonate_01_Einleitung_Und_Erster_Teil.mp3)

[Text](https://www.ubu.com/historical/schwitters/ursonate.html)

<https://www.ubu.com/historical/schwitters/ursonate.html>

Surrealismus

- André Breton (1896–1966)
- 1924 – první Manifest surrealismu, 1926 – druhý manifest, na kterém se podílel Antonin Artaud
- nevědomí ve snovém stavu – zdroj umělecké pravdy

...čistý psychický automatismus, jímž se má verbálně, písemně či jinými prostředky vyjádřit skutečný proces myšlení. Diktát myšlení bez jakékoli rozumové kontroly a mimo veškeré estetické či morální ohledy.
(Breton)

- nepřímý vliv na divadlo
- Každý může být básníkem!*

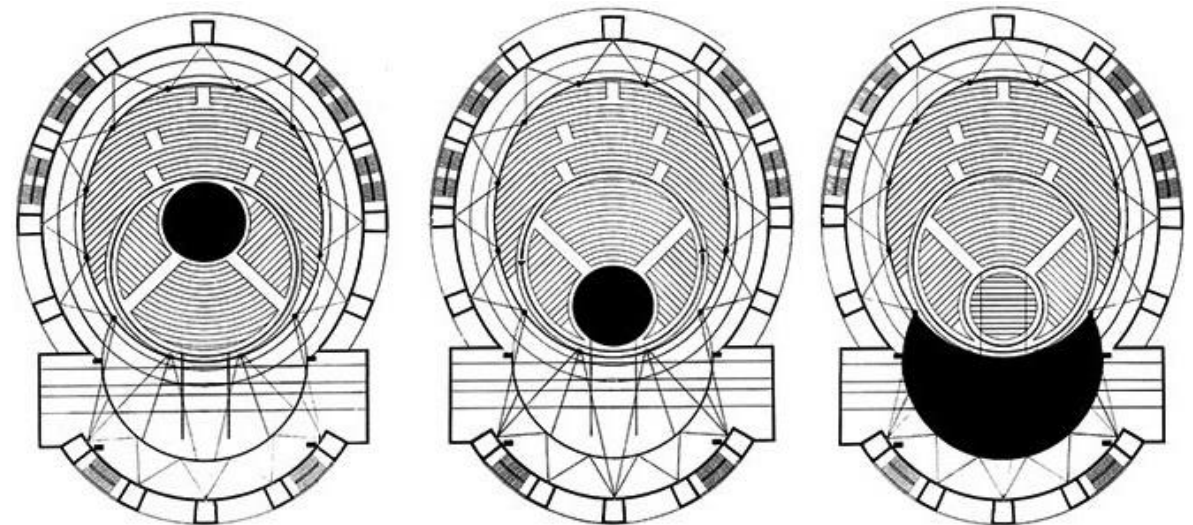
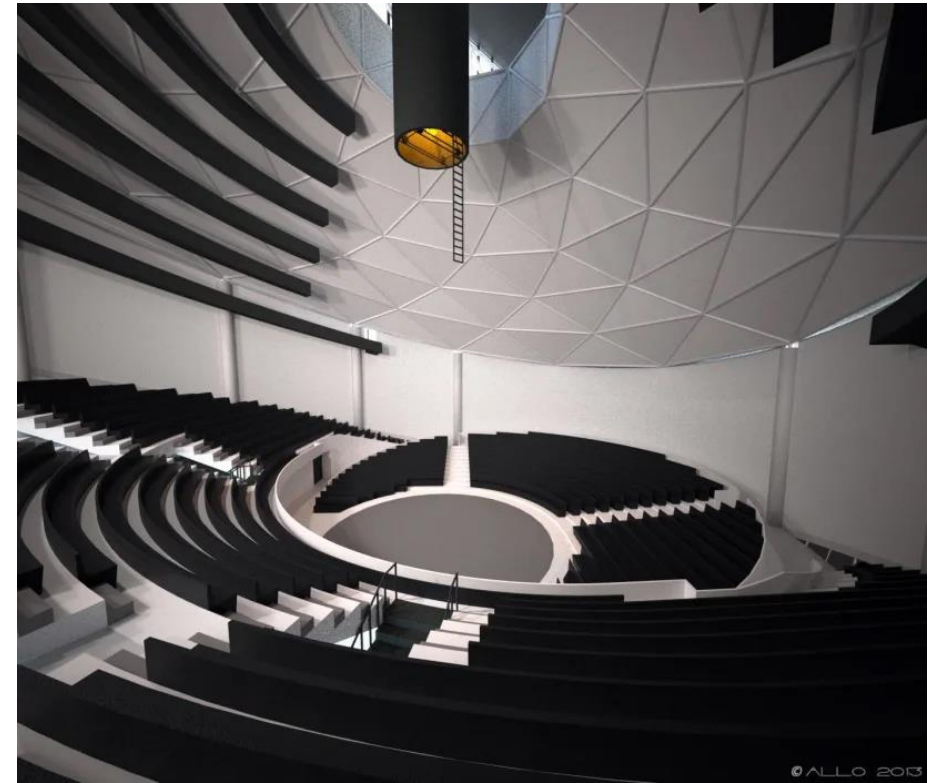

Bauhaus

Návrh „totálního divadla“

Walter Gropius 1927

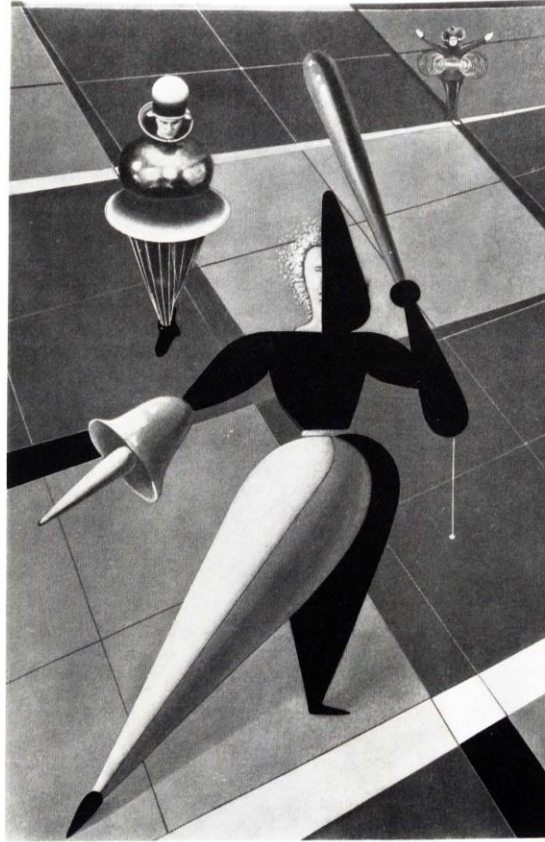
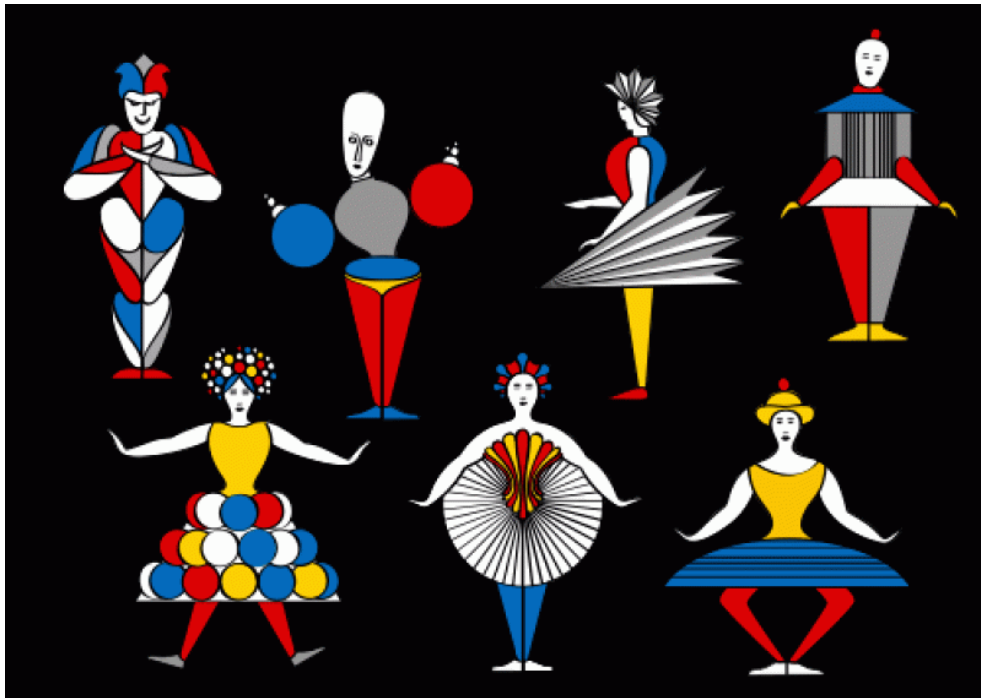
- návrh divadla pro E. Piscatora z dílny Bauhausu
- 3 scénické varianty: aréna, procéniové jeviště, kukátkové jeviště
- otočné kruhy, které umožňují variabilitu prostoru
- definuje vztah diváků k inscenovanému dění
- návrh nebyl uskutečněn

Bauhaus

Triadický balet 1922

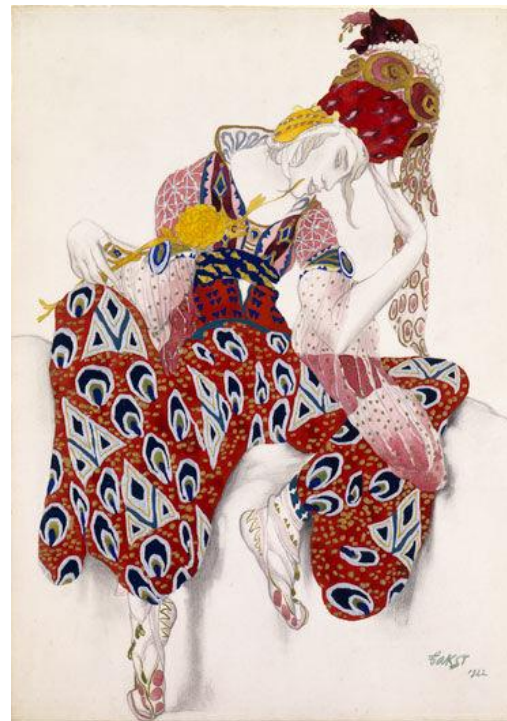
Oskar Schlemmer

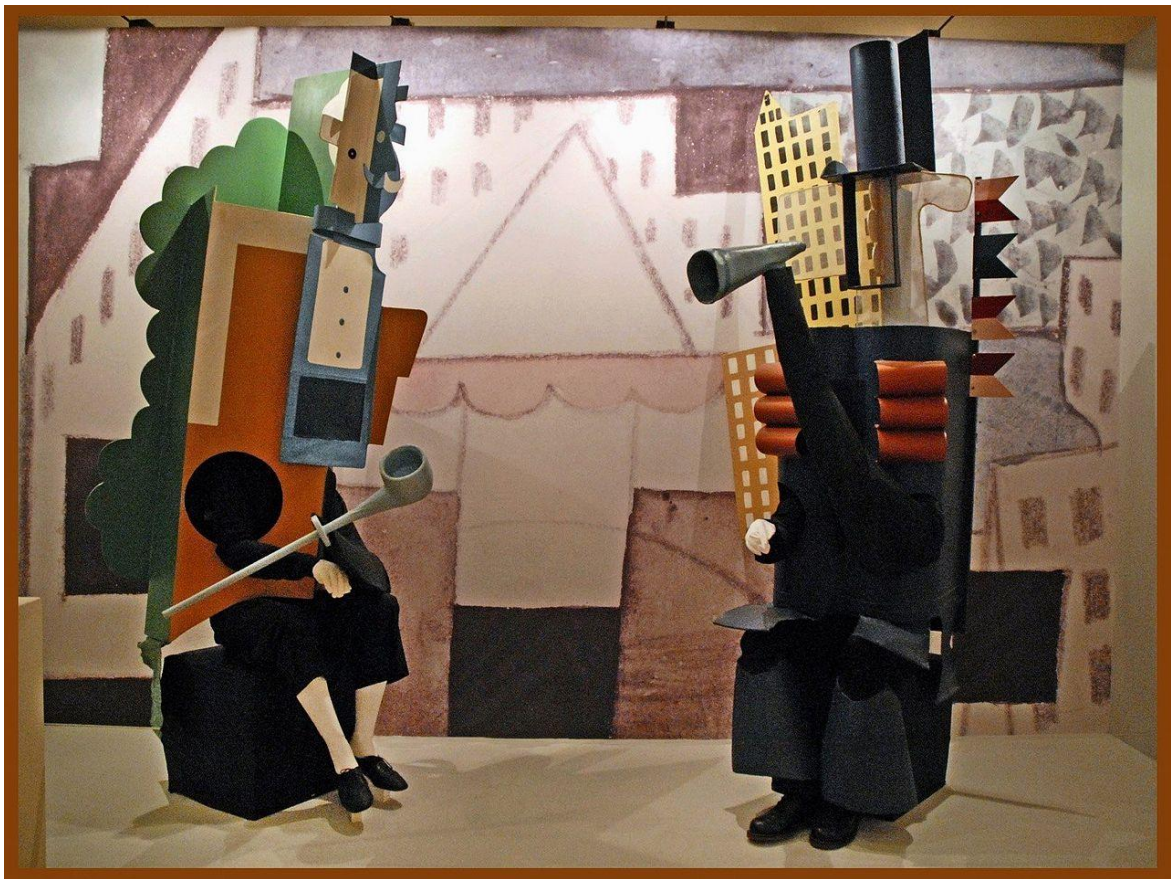

<https://www.youtube.com/watch?v=rIiT8odqHE>

Ruské balety

- ukázkový příklad interdisciplinarity
- impresárió Sergej Ďagilev – export ruského umění do Paříže
- první uvedení v Paříži – 1909
- výtvarníci Leon Bakst a A. Golovin, choreograf M. Fokin...
- 1913 *Svěcení jara* – hudba I. Stravinskij, choreografie a tanec V. Nižinskij
- pozdější spolupráce s evropskými avantgardisty
- 1917 *Parade* – libreto J. Cocteau, hudba E. Satie, scéna a kostýmy P. Picasso

Totální umělecko-politický program... totalitní umění

- příklad z Ruska: 1) vizionářská moderna a budování života, 2) aktivistická avantgarda, pro kterou je svět materiálem umělecké konstrukce, autonomnost umění je reakční a protirevoluční, vtažení umění do politiky, 3) totální ovládnutí společnosti doktrínou socialistického realismu (B. Groys *Gesamtkunstwerk Stalin*)
- příklad z Itálie: futuristické manifesty mají obsáhnout celý svět – manifest futuristického malířství, ženy, sochařství, literatury, hudebníků, hudby, žádostivosti, architektury, divadla, tance, kinematografie, barev, politické strany, reklamního umění, kuchyně... (<https://futurismo.accademiadellacrusca.org/manifesti.asp>)
- příklad z Německa: Zvrhlé umění (Entartete Kunst) – neněmecká umělecká díla, 1936 úplný zákaz moderního umění

Neřešitelné rozpory vs. plodné kontradikce

- inovace vs. renovace
- originalita vs. tradice
- političnost vs. apolitičnost
- angažovanost umění vs. autonomie umění
- autenticita vs. umělost, technika, stroje
- komerce vs. poslání, experimentace
- podíl na změně světa vs. odvrát od světa, život na okraji společnosti
- prolínání umění a každodennosti vs. jejich striktní oddělení
- duchovní aristokratismus a elitářství vs. davový člověk a maloměšťák
- mísení vysokého a nízkého umění
- národní tradice vs. internacionalismus a kosmopolitismus